

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	5	3	6	6
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	1	0
---	---	---	---

**Master of Arts [Economics] 4th Semester
(2055)**

ECONOMICS OF GROWTH AND DEVELOPMENT-II

Paper : MAECO-401 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, including Question No. 1 which is compulsory and selecting **ONE** question from each unit. Each short question in Question No. 1 carries 2 marks while each long question in Units I to IV carries 15 marks.

1. Attempt any **TEN** of the following in about **25-30** words each :

- (1) What is structural change ?
- (2) Define occupation structure.
- (3) Augmented Kuznet's curve.
- (4) Rural-urban migration.
- (5) Todaro's views on agriculture-industry interface.
- (6) Meaning of unbalanced growth.

- (7) Define urbanization.
- (8) Forward and Backward linkages.
- (9) Objectives of investment criteria.
- (10) Social marginal product criterion.
- (11) Types of foreign aid.
- (12) Define market failure.
- (13) Planning by direction.
- (14) Post-Washington consensus.
- (15) Economic functions of state.

UNIT-I

2. Discuss how the composition of GDP changes during the process of structural transformation and economic development.
3. Explain Kuznet's inverted U-hypothesis. What are its limitations ?

UNIT-II

4. Critically examine Lewis model of agriculture-industry interface.
5. Explain in detail the doctrine of balanced growth.

UNIT-III

6. Write a detailed note on choice of technique.
7. 'Foreign trade acts as an engine of economic growth in underdeveloped countries'. Elaborate.

UNIT-IV

8. Critically evaluate the role of market in a dynamic economy.
9. Bring out the contradiction between market and the planning.
Can both of them co-exist ?

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दें, जिसमें प्रश्न संख्या 1 शामिल है जो कि अनिवार्य है और प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न संख्या 1 में प्रत्येक लघु प्रश्न के लिए 2 अंक हैं जबकि यूनिट I से IV में प्रत्येक दीर्घ प्रश्न के लिए 15 अंक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर लगभग 25-30 शब्दों में दें :

- (1) संरचनात्मक परिवर्तन क्या है ?
- (2) व्यवसाय संरचना को परिभाषित करें।
- (3) संवर्धित कुजनेट वक्र।
- (4) ग्रामीण-शहरी प्रवास।
- (5) कृषि-उद्योग इंटरफेस पर टोडारो के विचार।
- (6) असंतुलित विकास का अर्थ।
- (7) शहरीकरण को परिभाषित करें।
- (8) आगे और पीछे के संबंध।

- (9) निवेश मानदंड के उद्देश्य।
- (10) सामाजिक सीमांत उत्पाद मानदंड
- (11) विदेशी सहायता के प्रकार।
- (12) बाजार विफलता को परिभाषित करें।
- (13) दिशा द्वारा योजना बनाना।
- (14) वाशिंगटन के बाद की आम सहमति।
- (15) राज्य के आर्थिक कार्य।

यूनिट-I

2. चर्चा करें कि संरचनात्मक परिवर्तन और आर्थिक विकास की प्रक्रिया के दौरान सकल घरेलू उत्पाद की संरचना कैसे बदलती है ?
3. कुजनेट की उलटी U-परिकल्पना की व्याख्या करें। इसकी सीमाएँ क्या हैं ?

यूनिट-II

4. कृषि-उद्योग इंटरफेस के लुईस मॉडल की आलोचनात्मक जाँच करें।
5. संतुलित विकास के सिद्धांत की विस्तार से व्याख्या करें।

यूनिट-III

6. तकनीक के चयन पर एक विस्तृत नोट लिखें।
7. 'विदेशी व्यापार अल्पविकसित देशों में आर्थिक वृद्धि के इंजन के रूप में कार्य करता है'। विस्तार से बताइए।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਗਤਿਸ਼ੀਲ ਅਰਥਵ્યਵਸਥਾ ਮੇਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੂਲਾਂਕਨ ਕੀਜੀਏ।
9. ਬਾਜ਼ਾਰ ਔਰ ਨਿਯੋਜਨ ਕੇ ਬੀਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਕੋ ਉਯਾਗਰ ਕੀਜੀਏ। ਕਥਾ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਸਾਥ ਰਹ ਸਕਤੇ ਹੈਂ ?

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਯੂਨਿਟ I-IV ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਦਿਰਘ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 15 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕਰੋ :
 - (1) ਢਾਂਚਾਗਤ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀ ਹੈ ?
 - (2) ਕਿੱਤੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
 - (3) ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁਜ਼ਨੇਟ ਵਕਰ।
 - (4) ਪੇਂਡੂ-ਸ਼ਹਿਰੀ ਪ੍ਰਵਾਸ।
 - (5) ਖੇਤੀਬਾੜੀ-ਉਦਯੋਗ ਇੰਟਰਫੇਸ ਬਾਰੇ ਟੋਡਾਰੋ ਦੇ ਵਿਚਾਰ।
 - (6) ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਰਥ।
 - (7) ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
 - (8) ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਸਬੰਧ।

- (9) ਨਿਵੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
- (10) ਸਮਾਜਿਕ ਸੀਮਾਂਤ ਉਤਪਾਦ ਮਾਪਦੰਡ।
- (11) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।
- (12) ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (13) ਦਿਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ।
- (14) ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ।
- (15) ਰਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਜ।

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਕਿ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ GDP ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਦੀ ਹੈ।
3. ਕੁਜ਼ਨੇਟ ਦੇ ਉਲਟ U-ਪ੍ਰਤੀਕਥਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਸਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਖੇਤੀਬਾੜੀ-ਉਦਯੋਗ ਇੰਟਰਫੇਸ ਦੇ ਲੇਵਿਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰੋ।
5. ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
7. 'ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਘੱਟ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਇੰਜਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।' ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਇੱਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।
9. ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਓ। ਕੀ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ?